

Jess G. Berthelsens 1. maj-tale

Taler

Jess G. Berthelsen
Forbundsformand for SIK

Dato

1. maj 2020

Sted

Nuuk, Grønland

Omstændigheder

Sulinermik Inuutissarsiuteqartut Kattuffiat, *SIK*, Grønlands største lønmodtagerorganisation, dannet i 1956 under navnet *Grønlands Arbejder Sammenslutning (GAS)*.

Læs om SIK på lex.dk

Siullermik ataqqinartut sulisartoqatikka, nunarsuarmi sulisartut ulluanni maani nunatsinni ullorsiorntsinni tamassi pilluangaaritsi.

Tassa ullumikkut ullorsiornerput allatut ajornartumik corona pissutigaliugu allatut atortariaqarparput. Imaanngilarmi ulloq nalliussissanngikkipput – coronaqarpat coronaqanngikkaluarpalluunniit ullorsiuusaagut, tamanna pingaartikkatsigu. Ulloq allatulaaq atussagaluarlugu nalliussissavarput.

Tamannali uterfigeqqissavara.

Siullermik isumaqarpunga avataaninngaanniit sulisussanik tikisitsisarneq oqallisigeqqittariaqaleripput-aasiit. Tassami allaat pølseerniami tikisitanik sulisoqartalersimavugut, tamannalu akuersaarneqarsinnaanngilluinnarpoq. Isumaqarpunga tamanna Kalaallit Nunaannut suliffissarsiortut killilersimaarnissaat pillugu Inatsisartut inatsisaannut naapertuutinngitsoq, minnerunngitsumik siunertamiut tassa nunaqavissut salliutillugit sulisinneqarnissaannut naapertuunnani.

Nunaqavissut suliarisinnaallugaannik avataaninngaanniit tikisitsisarneq takussaaleralluttuinnarpoq.

Nalunngilluaasarpara sulisitsisut ilaat, uanga ”sulisitsisupalaanik” taarusutakka, oqassasut ”nunaqavissunimmi sulisussaqaannginnatta avataaniit

tikisitsisariaqarpugut.”

Taava aperisa: ”Sooruna nunaqavissut suliffeqarfinni taakkunani sulerusunngitsut?”

Aap, tamanna soorunami peqquteqarpoq – tassalu ulluinnarni ”sulisitsisupalaanit” supajuttut pissusilersorfigineqartaramik. Taamaattoq tassa sulisitsisupalaat immikkut præmialerlugit avataaninngaanniit supajuttut sulisitassaannik tikisitsinissaannut akuerisarpagut!

Taama oqarpunga ilisimagatsigu sulisartoqatigut filippinerit thailandimiullu supajuttut pissusilersorfigalugit sulisinneqartartut, ullut tamaasa nalunaaquttapakunnerpassuini sulisinneqartarlutik. Allaat SIK-mut ilaasortanngussappata soraarsinniarlugit siorasaarneqartarsimapput. Tamannalu akuersaarneqarsinnaanngilluinnarpoq.

Sulisartoqativut avataaneersut arlallit qujanartumik SIK-mut ilaasortanngorsimapput, paavinarsivorlu sulisitsisupalaat avataaneersunut assut kunanaatumik pissusilersortarsimasut. Qularutigineqassanngilarlu sulisitsisupalaat taamak kusanaatsigisumik sulisartoqatitsinnut pissusilersorsimasut killissaa tikillugu qanoq iliuuseqarfigissagatsigit.

Kiisalu isumaqarpunga kommunit ilaat pisariaqanngitsumik avataaniit sulisussanik ilinniagaqarsimanngilluinnartunik aammalu nunaqavissut suliarisinnaalluagaannik tikisitsinissamut akuersaaginnarpallaarujussuartut, tamannalu unitsinneqartariaqalerpoq.

Tupigissavara qinikkagut poliitikerit oqassappatta: ”A’ tamanna uagut nalugatsigu.” Nalunngilaat, takusarpaat, ulluinnarnilu aamma pisiniarfigisarlugit.

Nunarput ataatsimut isigalugu ineriartortitsinissaq: Isumaqarpunga tamannaasit uani oqalugiarninni uterfeqqittarialerlugu. Tassami qassissaa oqariartuutigisaraluarlugu susoqarpasinngilaq.

Qinikkat ersarissumik apererusuppakka: Nunatta taamatut maannakkut ineriartornera akueriinnarpisiuk, pissusissamisoortutullu isigiinnarlugu,

oqaannarlusiluaasit uagummi inuit sumut nuukkusunnertut
aqussinnaangilarput.

Eqqaamallugu inuit sulisartuusut aamma nuttartarmata periarfissat
aallaavigalugit, aammalu meeqqamik suut soqutineraat ilaatigut aallaavigalugu
nuttartarlutik.

Soorunami illoqarfiit nunaqarfiillu piorsaaffigineqanngippata, taakkunanilu,
suliffissaqanngikkunik suliffissalimmut allamut nuussapput.

Taamaattumunguna aamma sineriassuarput tamaat eqqarsaatigalugu nunarput
ineritikkiartortariaqartoq.

Maannakkut kialuunniit takusinnaavaa illoqarfiit aammalu nunaqarfiit
amerlanerit inuerukkiartortut. Minnerunngitsumik nunaqarfiit
sukkasooruarmik inuerukkiartortut.

Kialuunniit takusinnaavaa Nuummut noorarneq sukkasoorujussuarmik
ingerlasoq. Illoqarfiit allat amerlanerit inuerukkiartortut. Kisitsisit kingullit
naapertorlugit Ilulissat Sisimiullu kisiartaallutik amerlerialaarfiusimapput –
qanorlu iliuuseqartoqanngippat immaqa taakkutuaassapput siunissami
illoqarfiit katersuuffigineqartussat.

Taamaattumik piffissanngorpoq nunarput qanoq siunissami
ineriartortinneqassanersoq kingumut isummerfigeqqissallugu. Maannakkutut
qanoq iliuuseqarata pisut isiginnaaginnarutsigit siunniunneqareersutut 2030-
mi Nuummi inuit 30.000inngorsimassaagut, tassalu imaappoq sinerissami
taamaallaat 26.000-it najugaqalersimassapput.

Avannaanimi aalisagaqarfissuarmi taava kikkut sulissappat, Avannaani
inuussutissarsiorneq qanoq taava takorloorneqarpa – taava imaassanerpa
kilisaassuit Avannaani aalisakkanik qalooriarlutik kujammukaassisassasut?

Politikerit qanoq iliorniarnertutik erseqqissumik isummertariaqalerput.
Assersuutigalugu Tasiilami suliffeqarfinnik nutaanik pilersitsisoqarnianngippat
tassani suliffissaaleqineq annertusiartuinnartussaavoq. Tassami
ukiorpassuannortumi suliffeqarfinnik nutaanik Tasiilami
pilersitsisoqarsimangilaq.

Tassa imaappoq: Sineriassuarput inoqaannartinniarutsigu illoqarfinnik imaluunniit nunaqarfinnik ineriartortitassatsinnik toqqaasariaqalerpugut.

Siorna oqallisaaqisumik ilaatigullu aalassassimaarutaasumik nunatta karsiani isertitat aningaasar-tuutillu oqimaaqatigiissinniarlugit (ilaatigut tupinnanngitsumik) assigiinngitsutigut akitsuutinik qaffaasoqarpoq, ilaatigut sulisitsisut sinneqartoorutitigut akiliutissaasa milliliiffigineqarnissaat pingaarnerutinneqarsimalluni.

Aajunali naalakkersuineramik suliaqartut eqqaamajuagassaat:
Akitsuutinik qaffaanerup kingunerisaanik akissarsiat
pisissutigineqarsinnaanerit innarlerneqarpat, taava soorunami tullianik isumaqatigiinniartoqalerpat SIK akissarsiat qaffanneqarnissaannik piumasaqassaaq!

Maanna takuneqarsinnaalerereerpoq isumaqatigiinniarnarup kingulliup kingorna ukiumi siullermi akissarsiat qaffaatissaasigut angusavut nungoreersut. Tassa ima paasillugu: Ukioq siulleq sulisartut akissarsiamikkut qaffaateqanngillat.

Ataasiaannarnanga oqariartuutigaara naalakkersuinikkut suliallit suliassaasa pingaarnerit ilagiuannaraat isumaqatigiissuteqartoqareersillugu akissarsiat pisissutigineqarsinnaanerisa tigummiinnarneqarnissaat.

Soorunami kikkut tamarmik nunatsinnut ”anigaasaliiniartut” qujarunnaqaat. Kisianni soorunami aamma anigaasaliissutiginiarneqartut suminngaanneersut tamatigut paasissallugu pingaaruteqarpoq ileqqorissaarnissaq eqqarsaatigalugu.

Maannakkullu paasinarsivoq Amerikkarmiut nunatsinnut ”anigaasaliiniartut”. Pissusissamisorporlu paasissallugu nunatsinnut anigaasaliiniarnerminni suna tunaartarigaat, suna anguniaraat. Aammalu: Kingusinnerusukkut anigaasaliisimanerninnut ”akilersinniassapat”?

USA-mi sulisartoqaterpassuavut ulluni makkunani ilungersunaqisumik inissisimapput. Suliffissaqanngitsut 26 millionit pallippaagooq. USA-milu

sulisartoqaterpassuatta peqqinnissaqarfimmi isumagineqarsinnaanerat killeqaqaaq, akissaqannginnamik.

Inunnik isumaginninneq Amerikami ajorluinnartutut oqaatigineqartariaqarpoq. Sulisartoqatittalu ilarpassui suliffissaarukkaangamik aqqusinermi inuusariaqalertarput – iluamillu isumagineqarsinnaasaratik.

Aap, mianersorfissaqarpugut Amerikamut qalutinnaveersaarnissaq eqqarsaatigalugu – minnerunngitsumik maannakkut taama ittumik præsidenteqartillugit. Aammami nunani tamalaani ikioqatigiiffinnut USA-p aningaasaliisarnera ukiuni kingullerni taassuma unitsittareermagit.

Nalungikkaluarpara 86 mio. kr.-it Amerikamut kuseriarnerinnaasut – nunatsinnulli aningaasarpaaluupput. Tassami assigiinnarpaa maani nunatsinni akileraarutit 1 procentimik qaffanneqarpata.

Aallaqqaasiininni nualluut corona eqqaallatsiarpara. Soorunami tamatta taassuma nualluussuup tuniluulluni aallartinnerani ernumanermik annilaanganermillu eqqorneqarpugut, tassami sunaanersoq qanorlu akiorniarneqassanersoq ulloq manna tikillugu ilisimaneqanngilaq – sulilu nakorsaatissamik ulloq manna tikillugu nassaartoqanngilaq.

Taamaattumik sakkussatuarisimavarput immitsinnut qanillinaveersaarnissaq, ilaatigut meeqqatsinnut ernutatsinnullu sivisuumik qanillinaveersaarsimalluta – taakkunnguit tunillannissaat ermugalutigu. Soorunami taamatut inuusariaqarsimaneq tamatsinnut misigisaavoq eqqumiillunilu nuannerpallaanngitsoq.

Kisiannili tassa allatut ajornarsimavoq – sorsutarpummi qanoq allatut anigussanerlugu nalugatsigu.

Oqartariaqarpugullumi taamatut periuseqarluta Covid 19-imut ”sorsunnerput” iluatsissimallugu. Sulisartoqatittami nunaqqatittalu ataatsimoorlutik naalakkersuisunit inassuteqaatit qujanartumik malissimavaat. Aamma isumaqarpugut Nuup matuneqarnera aammalumi illoqarfinniit illoqarfinnut matusinerit silatusaarnerusimasut, tassami kialuunniit

takorloorsinnaavaa, nunarfinnut illoqarfinnullu allanut tuniluunneq apississimagaluarpat peqqinnissaqarfimmut aqunniarnissaa qanoq ajornakusoortigisimassagaluartoq.

Taamaammat isumaqarpunga aamma naalackersuinermik ingerlataqartut tamatumuuna nersualaassallugit pissusissamisoortoq. Taamatut mattussisimanerat, aammalu avammut aqqutinik mattussisimanerat, ullumikkut allaat tikillugu, tamatsinnut nuanniikkaluaqaaq – taamatulli iliortoqarsimanngikkaluarpat inuiaqatigiinnut tamanut sulii nuanniinnerusimassagaluarpoq.

Isumaqarpungalu pissusissamisuussasoq sulisartut mattussinerup nalaani pisariaqavissunik suliaqartussat sulisimanerannik qutsavigissallutigut. Suliffeqarfippassuarnimi sulisut, pingaartumik allaffeqarfinni sulisut, qinnuigineqarput ajornanngippat angerlarsimaffimminiit sulissasut. Amerlasuullumi taama iliorsimapput. Atuarfiit ilaatigut matuneqarput, aammalu paaqqinnittarfiit ilaatigut matuneqarlutik.

Isumaqarpunga sulisartut ulluinnarni inuussutissaqarsinnaanissatsinnik isumaginnilluarsimasut immikkut qutsavigissallugit pissutissaqartugut, tassalu pisiniarfinni sulisut – taakkuusimapput ullut tamaasa suliffimminnut tunniusimallutik coronaqarpat coronaqanngippalluunniit kiffartuussisimasut. Inuppassuit ullut tamaasa tunniusimallutik kiffartuuppaat – allaammi taakkuusimapput corona tuniluussimagaluarpat tunillatsinnissamut qaninnerpaanut ilaasut.

Taamaattumik pisiniarfinni sulisunut qujarusuppunga, ilaatigut ernumaneq annilaanganerlu pigigaluarlusigit tunniusimallusi ulloq manna tikillugu kiffartuuttuaratsigut.

Coronap nalaani pinngitsooratic sulisariaqavissut, peqqinnissaqarfinni sulisut, utoqqaat angerlarsimaffiini sulisut, innarluutilinnillu sullissisut, kiisalu eqqaavilerisut – taakkununga aammattaaq qujanaq.

Suliffeqarfinnik ataasiakkaanik nersualarineq ileqqorinngikkaluarlugu isumaqarpunga pissusissamisoortoq suliffeqarfiit marluk peqqinnissarfimmut aningaasaliisimanerannik qutsavigissallugit. Tassa Svend Christensen aamma Jens Salling. Immikkullu qutsavigerusuppakka Polar Seafoodikkormiut, tassa

sulisartoqativut avataaninnganneersut sulisitsisupalaat coronap nalaani
igiinnagaat suliffeqarfimmini sulisussarsiarisimammattigit – qujanaq!

Sooruna nunatta pisuussutai aammalu nunatsinnut anigaasatigit
iluqutigisagut privatinut tunniunniarneqaannartut?

KGH/KNI il. il. pisiniarfiutai milluartaqqamik akilerlugit privatimut
tunineqarput. Maannakkullu Demokraatit aamma Royal Greenland allaat
akimik taasilluni Royal Greenland milluartaqqamik akilersillugu privatinut
tunniunnialerpaa.

Arraa Nunarput ataatsimut isigalugu ineriartortinneqarnissaanut Royal
Greenland privatinut tunineqaraluarpat qanoq annertutigisumik innarliissasoq
ilisimanerpaat?

Tassami ataatsimik assersuuteqalaassaanga, siusinnerusukku Royal
Greenlandip fabrikka Maniitsumiittoq – taamanikkut Royal Greenlandimi
pisortaasoq ingasalluni naalagaatinneqarallarmat Royal Greenlandip fabrikka
matuneqarpoq. Tamatumalu kingunerisaanik Maniitsoq ammuinnaq
ingerlalersimavoq, allaallu tupinnangitsumik sukkasuumik
inuerukkiartulersimalluni. Tikillugu allaat tujorminarsilluni illoqarfittut ”
toqungalingaarmat”. Taamanikkummi fabrikki matuneqarpoq
minnerpaamilluunniit suliffissaaruttussat qanoq iliuuseqarfineqassanersut
pilersaaruteqartoqarani, allamillu suliffissaannik sunnguamilluunniit
pilersaarusiortoqarani.

Illumut tupinnaqaaq taamatut taamanikkut pisoqarsinnaasimammatt.

Qujanartumik Namminersorlutik Oqartussat fabrikki pigigallartillugu
politikkikkut aliangerneqarpoq fabrikki ammaqpinneqassasoq, taamaasillunilu
ilaatigit saarullinnik aammalu qaleralinnik tulaassuivigineqalerpoq.
Tamannalumi ulloq manna tikillugu iluatsilluarpoq, naak immaq
akilersinnaassusia killeqaraluartoq. Taamaattoq inuiaqatigiit aningaasaqarnerat
ataatsimut isigalugu Maniitsumi fabrikkip ammaqpinneqarnera imminut
akilersinnaalluarpoq, tassami aningaasarpasuit suliffissaaleqisunut ulloq manna
tikilliugu atorsimassagaluarpagut.

Royal Greenland privatinut tunineqassagualarpat qularutigaara Maniitsumi fabrikki ingerlatiinnarneqassasoq, aammalu qularutigaara nunaqafinni tunitsiviit arlallit maannakkut ingerlasut ingerlatiinnarneqassasut.

Ataasiaannarnanga oqaatigisarpara aningaasarsiorneq/aningaasarsioriaaseq (markedskrafter) nunanut allanut sanilliullugu nunanilu allani periaatsit aallaavigalugit maani nunatsinni ingerlanneqarsinnaanngilaq. Minnerunngitsumik politikikkut akisussaasut tikkuussiumanngitsillugit nunarput ataatsimut isigalugu qanoq ineriartortinneqassanersoq.

Taamaattumiik SIK-p inassutiginnilaa taamaasiinnarlugu Royal Greenland nunatsinnik napatitsisoq privatinut tunineqassasoq.

Naggaterpiaatigut pingaartillugu oqaatigerusutama ilaat tassaavoq maajip aallaqqaataa nunani tamalaani sulisartut ullorissagaat ukiut 130-t matuma siorna (1890imi) aalajangiunneqarmalli sulisartoqarnermi sorsuutigineqarsimasut tunngavimmikkut suli ullumikkumut soqutiginaateqarlutillu inuunitsinut attuumassuteqartut.

Aamma taamanikkut pingaartillugu taaneqarpoq nunani tamalaani sulisartut – sumiuugalarunik – tapersersoqatigiissasut ataqeqatigiissasullu. Tamanna suli ullumikkut inooqatigiinnitsinnut attuumassuteqarlunilu soqutiginaateqarpoq – soorlu assersuutigalugu sulisartoqatitsinnut filippinerinut thailandimiunullu, aammalumi sulisartoqatitsinnut Amerikkarmiunut, qanoq isumaqarfiginninnissatsinnut tunngatillugu. Tassami sumiuugalaruttaluunniit sulisartut tapersersoqatigiittariaqarpugut.

Taamatut eqqarsaatissiillunga sulisartoqatikka tamassi qutsavigerusuppassi suleqatigiissinnaanersi mattussaaqqanitta nalaani kingumut takuteqqikkassiuk.

Sulisartut ataqqinartut – ullorsiornissinni pilluangaaritsi ullorlu nuannersumik atorisiuk, naak allaalaaraluartoq.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

1. maj-tale, Fagbevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jess-g-berthelsens-1-maj-tale-2020>